

i sista hand ger till resultat en snabb stegring av levnadsstandarderna. Företagens vinststrävanden leda nämligen till en sänkning av produktionskostnaderna. Olika faktorer verka också återhållande på tendenserna till monopolistisk prisbildning så att i det långa loppet framstegen i dominerande grad tillföras konsumenterna. Konkurrensen mellan olika företag och produkter är emellertid en viktig förutsättning för en sådan utveckling. Dess förmåga att övervinna trögrörligheten på olika marknader blir även avgörande för fortsatta framsteg. Som det fria näringslivet hittills fungerat, synes det icke motiverat att för kooperativa eller halvstatliga företagsformer vilja förbehålla beteckningen "samhällsnyttiga" företag. Det enskilda näringslivet har före kriget genom sina insatser visat, att det icke kan betecknas som "samhällsnyttigt", än mindre som samhällsskadligt.

De resultat, som näringslivet uppnådde före kriget, voro emellertid betingade av vissa allmänna ekonomiska förutsättningar. Det enskilda företaget var insatt i ett konjunktursammanhang, som möjliggjorde och befrämjade utvecklingen mot en högre levnadsstandard. Näringslivet hade före kriget en allmän expansiv prägel. En av de viktigaste faktorer, som möjliggjorde denna expansion, var tillväxten av befolkningen, särskilt i de produktiva och hushållsbildande åldrarna. Denna utveckling bildade i sin tur en förutsättning för den snabba industrialisering och urbanisering, som kännetecknade vårt näringsliv ända fram till 30-talets slut. Enbart under 30-talet tillfördes på detta sätt stadsnäringarna icke mindre än $1/2$ miljon personer i produktiv ålder, vilket innebär en tillväxt med $1/5$ enbart under detta årtionde. Denna utveckling på bred-

den av det industrialiserade samhället satte sin prägel på näringslivets inriktning. Stegringen av konsumtionen inriktades i hög grad på försörjningen av befolkningstillskotten i stadsnäringarna. Överflyttningen från jordbruk till stadsnäringar innebar för stora befolkningsgrupper en snabb höjning av levnadsstandard och omställning till städernas konsumtionsvanor.

Efter kriget måste industrialiserings- och urbaniseringsprocessen med nödvändighet bli långsammare. Tillväxten av den produktiva befolkningen upphör praktiskt taget helt. Även vid en relativt snabb rationalisering av jordbruket måste tillväxten av stadsnäringarnas befolkning nedgå till kanske $1/3$ av vad den var före kriget. Denna ändring av utvecklingstendenserna får starka återverkningar på konsumtionen. Särskilt utpräglad blir omställningen i fråga om bostäder. De årliga tillskotten till hushållens antal ha redan nått sin kulmen och komma under det närmaste årtiondet att avtaga. Liknande verkningar inträda för andra konsumtionsvaror. Utvecklingen kan ej i samma grad som tidigare ske på bredden med produktionen inriktad på att försörja ett växande antal hushåll i städer och tätorter. I högre grad än tidigare måste produktionen inriktas på att höja standarden för en i högre grad än tidigare stationär befolkning.

Detta läge skapar helt nya problem såväl för den allmänna näringspolitiken som för det enskilda företaget. Ett huvudproblem för näringslivet blir, på vad sätt det skall kunna anpassa sig till den nya situationen. Tydligt är, att höjningen av levnadsstandard i högre grad än tidigare måste komma i centrum för näringspolitiken och näringslivets intresse. De

områden, som därvid äro av strategisk betydelse, äro kanske framför allt bostadsbyggandet och produktionen av andra varaktiga konsumtionsvaror.

I fråga om bostadsbyggandet pågår ett rationaliseringsarbete, vari näringslivet tar en verksam del. Målet bör vara att uppnå ett sådant förbilligande av bostäderna, att kostnaderna för en väsentlig standardhöjning kan rymmas inom de breda befolkningslagrens budget. I fråga om andra konsumtionsvaror uppstår en rad olika effektiviseringsproblem. Standardhöjningen bör här komma till stånd genom en utvidgad produktion av nya typer av konsumtionsvaror till låga priser. En viktig form av risktagande för de enskilda företagen efter kriget blir att satsa på långa serier av billiga konsumentvaror. Skola sådana strävanden leda till avsett resultat, fordras en samordning av produktion och distribution. Distributionsapparaten är ofta överdimensionerad. Varorna utbjudas icke alltid till konsumenterna på ett ändamålsenligt sätt och i lämpliga kombinationer. En stel distributionsapparat kan hindra en utveckling av produktionen i riktning mot specialisering och begränsning av varutypernas antal. Det blir säkerligen nödvändigt att på många punkter inom distributionen taga större risker i syfte att finna förbättrade former för avsättningen och därigenom förbilliga varan hos konsumenten.

I ett läge, där standardhöjningen står i förgrunden, får också propagandan sin stora betydelse. Dess uppgift blir icke endast att uppfostra konsumenterna utan även att påverka distributionen.

På många håll råder otålighet att snart förverkliga en höjning av levnadsstandarden. Socialpolitiken har även i

växande grad inriktats därpå. Särskilt på bostadsområdet har en sådan politik en viktig uppgift att fylla. För näringslivet bör det vara angeläget att upptaga en tävlan om att först få förverkliga konsumentens önskan att höja sin standard. Endast den metod, som näringslivet använde före kriget, nämligen att effektivisera produktion och distribution, kan i längden ge ett hållbart resultat.